

Sportevenementen

Een selectie uit de monitor Sport en corona –
De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector

Redactie

Hugo van der Poel

Ine Pulles

Oplegger – Sportevenementen

Dit document bevat het hoofdstuk ‘Sportevenementen’ uit de monitor Sport en corona - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportevenementensector in Nederland. Het hoofdstuk gaat in op veranderingen in vraag en aanbod van sportevenementen en de financiële gevolgen.

Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de monitor Sport en corona, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak.* De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond monitor Sport en corona

De monitor Sport en corona bundelt de tot en met juni 2020 beschikbare ‘coronaonderzoeken’ in de sportwereld. Met elkaar geven deze onderzoeken een beeld van de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport-, speel- en actief beweeggedrag, de organisatie en de financiering van de sport in Nederland. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, ongeorganiseerde sport, topsport, sportevenementen en de ondersteuningsstructuur (sportbonden, NOC*NSF).

De rapportage is uitgevoerd door het Mulier Instituut met steun van het ministerie van VWS en in samenwerking met een groot aantal partijen uit de sportsector. Deze rapportage is de eerste in een reeks monitorrapportages en één van de eerste activiteiten van het nieuw opgerichte kennisconsortium Sport en corona. In het kennisconsortium Sport en corona hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform [Sportencorona](#) ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

* De algemene bijlagen, waarnaar ook in dit hoofdstuk wordt verwezen, zijn te vinden in de totaalrapportage.

7. Sportevenementen

Paul Hover

Als het coronavirus niet had rondgewaard, had de zomer van 2020 een 'sportzomer' kunnen zijn. Of preciezer geduid: een topsportevenementenzomer, met onder meer de Olympische en Paralympische Spelen, het Europees voetbalkampioenschap en in Nederland sinds lange tijd weer een Grand Prix op het circuit in Zandvoort.¹ Deze evenementen zijn al jarenlang kijkcijferkanonnen, zeker als er medaillekansen voor Nederlandse deelnemers binnen handbereik zijn. Naast de spelen en de voetbalkampioenschappen trekken ook de jaarlijks terugkerende grote topsportevenementen veel belangstelling in Nederland, zoals Wimbledon en de Tour de France. Door het wegvallen van de sportevenementen kan de honger naar het volgen van die topsportevenementen van miljoenen Nederlanders niet worden gestild. Het best bekeken sportprogramma van de meest recente sportzomer (2016) - de finale van de EK voetbal tussen Portugal en Frankrijk - trok volgens de stichting Kijkonderzoek (2020) 4,2 miljoen kijkers (en was het op één na best bekeken programma van 2016, de finale van het Eurovisie songfestival trok iets meer bekijks).²

Sportevenementen risicovol?

Gezien het verbod op de organisatie van sportevenementen is het de vraag welk gevaar daar eventueel van uitgaat en welke bewijslast daarvoor bestaat. Enerzijds heeft het verleden uitgewezen dat grote internationale sportevenementen in tijden van problemen met overdraagbare ziektes door konden gaan, zonder dat die tot grootschalige gezondheidsproblemen hebben geleid. Tijdens de H1N1-griepdemonie werden de Olympische en Paralympische Winterspelen in Vancouver en de WK voetbal in Zuid-Afrika georganiseerd (2010). De Olympische en Paralympische Zomerspelen in Rio de Janeiro vonden plaats toen het Zika-virus rondwaarde (2016). Het Ebolavirus stond de organisatie van de Afrika Cup niet in de weg.³

Anderzijds is de ene ziekte de andere niet en zijn er aanwijzingen dat grote evenementen in tijden van ziektes gaan gepaard gaan met uitdagingen voor de volksgezondheid.⁴ Gilat en Cole verwijzen naar de Champions League wedstrijd Atalanta (uit Bergamo, Italië) - Valencia (uit Spanje) op 19 februari 2020. De burgemeester van het door de coronacrisis zwaar getroffen Bergamo noemde deze wedstrijd later een 'biologische bom', omdat de ruim 45.000 voetbalfans in het stadion zouden hebben bijgedragen aan de

¹ Hover, P. & Breedveld, K. (2016). [Belangstelling voor de sportzomer van 2016](#) (factsheet 2016/8). Utrecht: Mulier Instituut.

² Stichting Kijkonderzoek (2020). *Jaar top 100 inclusief sport – 2016*. Geraadpleegd op 28 mei 2020, van <https://kijkonderzoek.nl/component/kijkcijfers/file.j1-3-1-p>.

³ McCloskey, B., Zumla, A., Blumberg, K., Arbon, P., Cicero, A., Endericks, T., Lim, P.L & Borodina, M. (2020). ["Mass Gathering Events and Reducing Further Global Spread of COVID-19: a Political and Public Health Dilemma."](#) *Lancet* (London, England), 395 (10230), 1096-1099.
Parnell, D., Widdop, P., Bond, A. & Wilson, R. (2020). [COVID-19, networks and sport](#), *Managing Sport and Leisure*, DOI: 10.1080/23750472.2020.1750100.

⁴ Memish, Z.A., Steffen, R., White, P., Dar, O., Azhar, E.I., Sharma, A. & Zumla, A. (2020). [Mass gatherings medicine: public health issues arising from mass gathering religious and sporting events](#). *Lancet* (London, England), 393 (10185), 2073-2084. DOI:10.1016/S0140-6736(19)30501-X.
Mann, R.H., Clift, B.C. & Boykoff, J. (2020). [Athletes as community; athletes in community: covid-19, sporting mega-events and athlete health protection](#), *British Journal of Sports Medicine*, 1-2.
Nunan, D. & Brasseley, J. (2020). [What is the evidence for mass gatherings during global pandemics? A rapid summary of best-available evidence](#). Oxford: Oxford COVID-19 Evidence Service Team Centre for Evidence-Based Medicine, Nuffield Department of Primary Care Health Sciences, University of Oxford.

massale uitbraak van het coronavirus in Italië en Spanje.⁵ Ook de World Health Organisation geeft aan dat er voldoende bewijs is dat grootschalige bijeenkomsten, zoals grote sportevenementen, de verspreiding van infectieziekten kunnen aanjagen.⁶

In eigen land rapporteerde de Nederlandse Zorgautoriteit dat het aantal verwijzingen van huisartsen naar medisch-specialistische zorg/ziekenhuis sterk terugliep in de week nadat de overheid de organisatie van alle wedstrijden en evenementen verbood.⁷ Een causaal effect tussen de vermindering van het aantal verwijzingen en de afgelasting van evenementen kan echter niet worden aangetoond, temeer omdat de overheid op hetzelfde moment ook opriep om zoveel mogelijk thuis te werken.

In dit hoofdstuk wordt de eerste balans opgemaakt van de impact van het coronavirus op sportevenementen in Nederland. Er is aandacht voor de gevolgen van de coronacrisis voor de vraag naar en het aanbod van sportevenementen, waarna wordt ingegaan op de financiële gevolgen van de coronacrisis voor de sportevenementensector. Tot slot wordt kort ingegaan op de risico's die spelen bij sportevenementen en de innovaties die door de crisis kunnen worden versneld of uitgelokt.

7.1 Vraag

De vraag naar sportevenementen kan worden verdeeld in:

- Deelname;
- Live bezoeken;
- Volgen in de media (internet, televisie, radio, printmedia).

Wat is er bekend over de omvang van de 'consumptie' van sportevenementen? En wat kan gemeld worden over de gevolgen van de coronamaatregelen voor sportevenementen? Hierna passeren de drie vormen van consumptie van sportevenementen de revue en wordt gepoogd een eerste beeld van de gevolgen van de maatregelen te verkrijgen. Hierbij is uitgegaan van bestaande cijfers en kennis.

Deelname

15 procent van de Nederlanders (18-79 jaar) neemt onder normale omstandigheden wel eens deel aan sportevenementen.⁸ Dit betreft circa 2 miljoen Nederlanders in die leeftijdsklasse. Mannen nemen vaker deel aan sportevenementen dan vrouwen (resp. 19% en 11%) en hoger opgeleiden vaker dan lager opgeleiden (resp. 21% en 8%).

Bijna twee derde van de volwassen Nederlanders die deelnemen aan sportevenementen ervaart de afgelasting als (erg) vervelend (figuur 7.1). Er zijn nauwelijks verschillen tussen de seksen. Wel ervaren ouderen de afgelasting vaker als een gemis dan jongeren en lager opgeleiden vaker dan hoger opgeleiden.

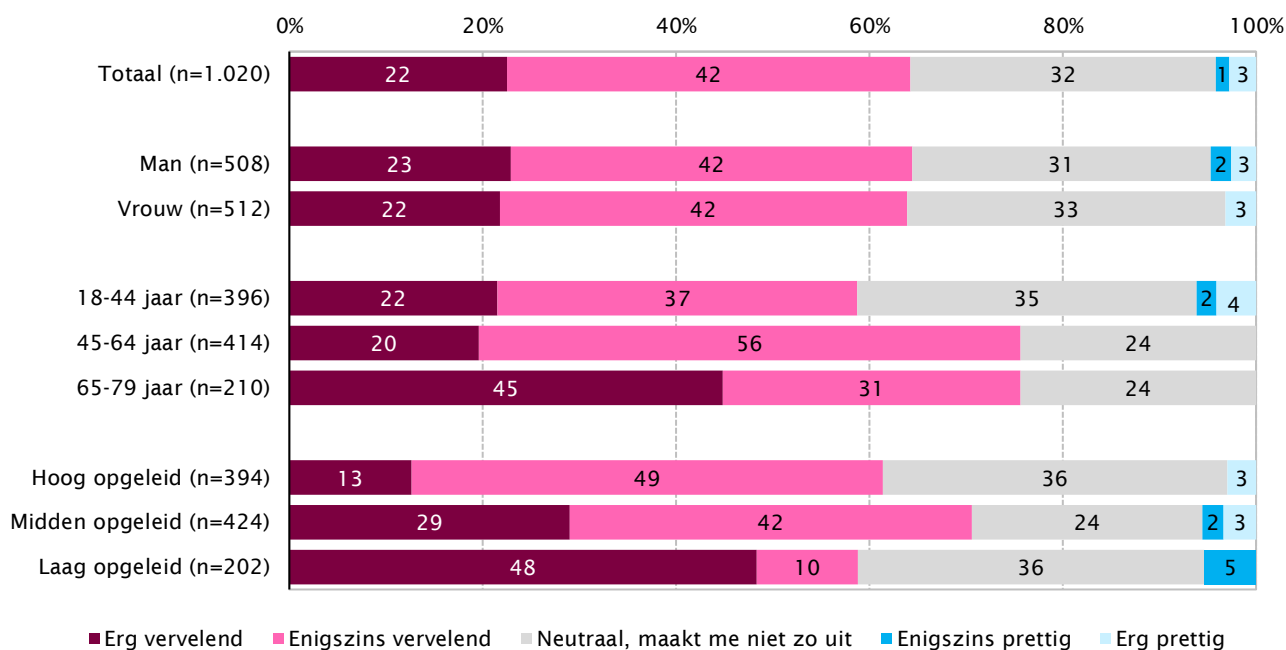
⁵ Gilat, R. & Cole, B.J. (2020). [COVID-19, Medicine, and Sports, Arthroscopy, Sports Medicine, and Rehabilitation](https://doi.org/10.1016/j.asmr.2020.04.003), 2 (3), 175-176, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.asmr.2020.04.003>.

⁶ WHO (2020a). [Key planning recommendations for Mass Gatherings in the context of the COVID-19 outbreak: interim guidance 19 March 2020](#). Genève: World Health Organisation.

⁷ NZa (2020). [Analyse van de gevolgen van de coronacrisis voor de reguliere zorg](#). Utrecht: Nederlandse Zorgautoriteit.

⁸ Dool, R. van den (2020). [Sport en bewegen in tijden van covid-19. Deelname & kijkgedrag volwassenen maart-april 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Figuur 7.1 Mening over afgelasting sportevenementen, deelnemers aan sportevenementen (18-79 jaar; in procenten)

Bron: Nationaal SportOnderzoek april 2020 (Mulier Instituut).

Het is niet vanzelfsprekend dat deelnemers aan sportevenementen hun geld terug krijgen als het evenement niet doorgaat, dat verschilt van evenement tot evenement.

In juni 2020 is het nog niet helder of het afzien van deelname aan sportevenementen leidt tot meer of minder sporten en bewegen. Niettemin is te verwachten dat voor een substantieel aantal deelnemers aan evenementen een stimulus om te bewegen wegvalt en de sportfrequentie en/of -intensiteit terugloopt.⁹ In Vlaanderen is gebleken dat circa één op de vijf evenementensporters aangeeft bang te zijn voor besmetting bij deelname aan grote sportevenementen in de toekomst.¹⁰

⁹ Hover, P. & Hoeijmakers, R. (2018). [Evenementen: aanjager voor sportdeelname: deelname aan loop-, fiets- en wandelsportevenementen als stimulans voor sportdeelname](#) (factsheet 2018/11). Utrecht: Mulier Instituut.

Scheerder, J., Willem, A., Bosscher, V. de, Thibaut, E. & Ricour, M. (2020a). [Sporten in tijden van crisis. Profiel van de corona sporter](#). Leuven/Gent/Brussel: KU Leuven/Universiteit Gent/Vrije Universiteit Brussel.
 Scheerder, J., Willem, A., Derom, I., Bosscher, V. de & Helsen, K. (2020b). [Sportevenementen in tijden van corona. Coronasportstudie 2.0: impact, attituden en profielen](#). Leuven/Gent/Brussel: KU Leuven/Universiteit Gent/Vrije Universiteit Brussel.

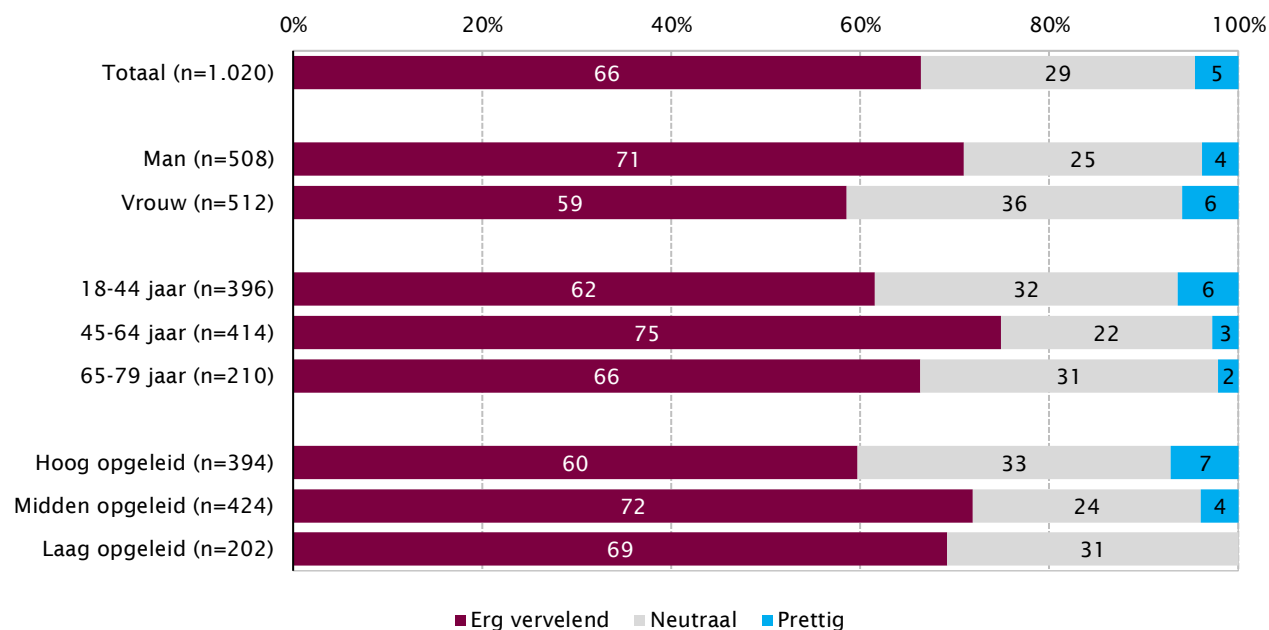
¹⁰ Scheerder, J., Willem, A., Derom, I., Bosscher, V. de & Helsen, K. (2020b). [Sportevenementen in tijden van corona. Coronasportstudie 2.0: impact, attituden en profielen](#). Leuven/Gent/Brussel: KU Leuven/Universiteit Gent/Vrije Universiteit Brussel.

Bezoeken

27 procent van de Nederlanders (18-79 jaar) bezoekt onder normale omstandigheden wel eens sportevenementen.¹¹ Dit betreft circa 3,6 miljoen Nederlanders in die leeftijdsgroep.¹² Net als bij de deelname aan evenementen is de animo onder mannen hoger dan onder vrouwen (resp. 35% en 20%) en onder hoger opgeleiden hoger dan lager opgeleiden (resp. 30% en 22%).

Twee derde van de volwassen Nederlanders die sportevenementen bezoekt ervaart de afgelasting als (erg) vervelend (figuur 7.2). Bijna één op de drie heeft een neutrale houding en één op de twintig vindt de afgelasting prettig. Mannen ervaren vaker een gemis dan vrouwen (resp. 71% en 59%).

Figuur 7.2 Mening over afgelasting sportevenementen, bezoekers aan sportevenementen (18-79 jaar; in procenten)

Bron: Nationaal SportOnderzoek 2020 (Mulier Instituut).

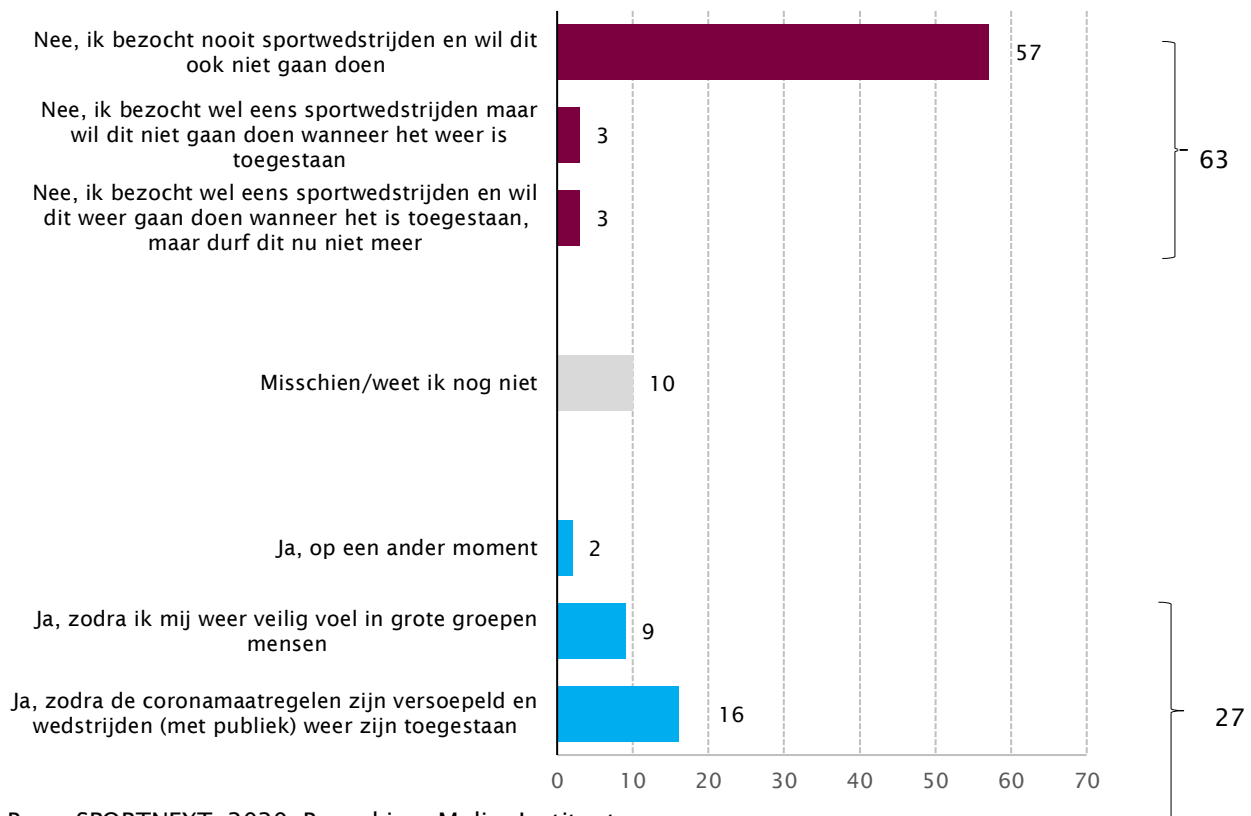
Volgens onderzoek waarover SPORTNEXT rapporteert, verwacht ruim een kwart van de Nederlandse bevolking in de toekomst (weer) sportwedstrijden of -evenementen te gaan bezoeken (figuur 7.3) wanneer de maatregelen worden versoepeld.¹³ Eén op de tien gaat misschien of is daar nog niet over uit. Bijna twee derde van de Nederlandse bevolking gaat in de toekomst géén sportwedstrijden of -evenementen bezoeken, waarvan voor het gros geldt dat zij dat eerder al niet deden. Deze resultaten wijzen erop dat het bezoek aan sportevenementen in de toekomst weer levensvatbaar is, al is het de vraag hoe die sportevenementen er dan uitzien en of de daad ook daadwerkelijk bij het woord wordt gevoegd.

¹¹ Dool, R. van den (2020). *Sport en bewegen in tijden van covid-19. Deelname & kijkgedrag volwassenen maart-april 2020*. Utrecht: Mulier Instituut.

¹² Hiertoe behoren ook de bezoeken aan competitiewedstrijden in het Nederlandse betaalde voetbal. Die wedstrijden trokken in het seizoen 2016/'17 7,4 miljoen bezoeken (Hover & Tiessen-Raaphorst, 2018).

¹³ SPORTNEXT (2020). Klein deel Nederlanders weert sportevenementen in toekomst vanwege coronavirus. Geraadpleegd op 15 mei 2020, van <https://www.sportnext.nl/overig/klein-deel-nederlanders-weert-sportevenementen-in-toekomst-vanwege-coronavirus/>.

Figuur 7.3 Verwachting in de toekomst (weer) sportwedstrijden of -evenementen te gaan bezoeken, Nederlandse bevolking (in procenten¹⁴)

Bron: SPORTNEXT, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Volgen

Volgens Van den Dool vond 34 procent van de Nederlanders (18-79 jaar) het vervelend dat veel topsport)toernooien en profvoetbalwedstrijden niet doorgingen en doorgaan, en niet via de media te volgen waren en zijn (4,5 miljoen Nederlanders).¹⁵ Er was met name teleurstelling over het uitstel van de Olympische Spelen en de EK voetbal. Ruim de helft maakt dat niet zoveel uit en 15 procent vindt de afgelastingen prettig.

De resultaten in deze paragraaf wijzen erop dat de *great sports pause* laat zien dat er in Nederland op grote schaal een behoefte bestaat om elkaar in een sportieve setting te ontmoeten, memorabele gebeurtenissen te delen en die herinneringen te koesteren.¹⁶

¹⁴ Bij de rapportage van de onderzoeksresultaten is niet vermeld om welke leeftijdsklasse het gaat.

¹⁵ Dool, R. van den (2020). [Sport en bewegen in tijden van covid-19. Deelname & kijkgedrag volwassenen maart-april 2020](#). Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁶ Lindholm, J. (2020). [When sports is the most important utterly non-important thing in the world](#). *Int Sports Law Journal*, 20, 1-2, DOI: <https://doi.org/10.1007/s40318-020-00167-7>.

7.2 Aanbod

In Nederland zijn iconische (top)sportevenementen afgelast of uitgesteld, zoals de Invictus Games, EURO 2020, TT Assen, Amstel Gold Race, Dutch Grand Prix, de Vuelta, de Olympische kwalificatietoernooien en wedstrijden in het betaald voetbal. Sportevenementen voor recreanten konden niet doorgaan, zoals de Nijmeegse Vierdaagse en grote loopevenementen, zoals de Dam tot Damloop. Het afgelasten van sportevenementen kan het gevolg zijn van rijksbeleid, van gemeentelijk beleid, van veiligheidsregio's, van rechtenhouders, van handelen van de organisator zelf of van een combinatie daarvan.

Het was wereldnieuws toen het Internationaal Olympisch Comité op 24 maart 2020 aankondigde dat de Olympische en Paralympische Spelen in Tokio in 2020 zouden worden uitgesteld tot de zomer 2021. Aanvankelijk was het Internationaal Olympisch Comité terughoudend met uitstel, wellicht doordat voor een dergelijke beslissing de nodige afstemming nodig is. Er zijn aanwijzingen dat er begrip is voor het uitstellen van de Spelen (en de EK voetbal 2020).¹⁷

In het buitenland werden eveneens veel grote sportevenementen geannuleerd of uitgesteld in een poging de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. In de sportevenementensector, maar ook in de bredere evenementensector (congressen, beurzen, muziekfestivals), wordt 2020 als een verloren evenementenjaar beschouwd.¹⁸

Sportmarketing bureau Two Circles becijferde dat er oorspronkelijk voor 2020 wereldwijd 49.803 grote sportevenementen stonden gepland.¹⁹ Eind april 2020 wezen berekeningen van het bureau uit dat er naar verwachting 26.424 evenementen in 2020 plaats zullen vinden, ruim de helft (53%) van wat oorspronkelijk voor 2020 geagendeerd was.

Zicht krijgen op de gevolgen van de coronacrisis voor de aanbodzijde van de sportevenementensector kan op basis van het aantal bedrijven in de bedrijfstak organisatie van sportevenementen (SBI-code 93195) in het handelsregister.²⁰ Een tweede indicator is de grootte van die bedrijven. In het tweede kwartaal van 2020 waren er volgens het CBS in Nederland 1.530 bedrijven actief in bedrijfstak organisatie van sportevenementen. 80 procent van die bedrijven stond geregistreerd als eenmanszaak.

Het totaal aantal werkzame personen in de bedrijfstak organisatie van sportevenementen (SBI-code 93195) werd in 2014 door Straatmeijer & Hover geschat op circa 4.000 personen en 112.000 vrijwilligers.²¹ Trendextrapolatie leidt tot een voorzichtige raming van 4.400 personen en 124.000 vrijwilligers begin 2020.

¹⁷ Stevens, V. & Prins, R.G. (2020). [Twitterers' sentiments towards the COVID-19 responses of the FIA, UEFA and IOC](#) (factsheet 2020/6). Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁸ Boon, L. (2020). Eventbranche over corona: 'Festival dat verbinding biedt, blijft overeind'. Geraadpleegd op 11 mei 2020, van https://www.marketingtribune.nl/b2b/nieuws/2020/05/eventbranche-over-corona-festivals-die-verbinding-bieden-blijven-overeind31_0/index.xml.

¹⁹ Two Circles (2020). Covid-19 set to halve 2020 sports calendar – new analysis. Geraadpleegd op 24 mei 2020, van <https://twocircles.com/us-en/articles/covid-to-halve-2020-sports-calendar/>. Dit betreft evenementen met betaalde toegang voor professionele sportevenementen met een verwacht bezoekersaantal van minstens 5.000 personen.

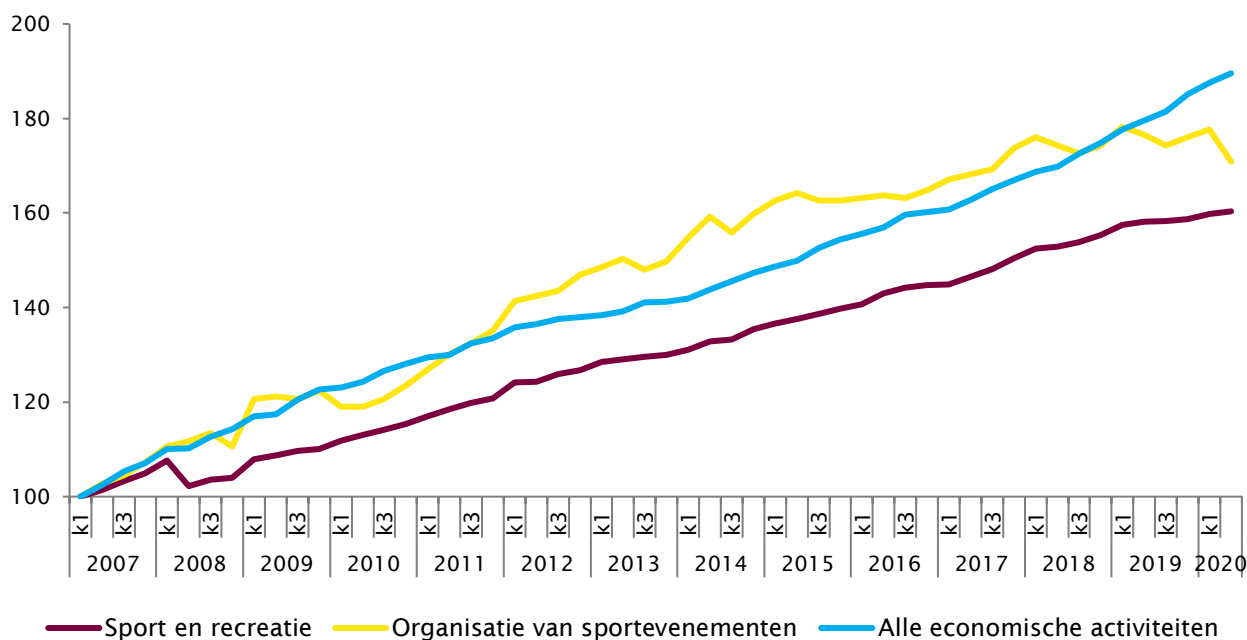
²⁰ Deze klasse omvat: organiseren van eenmalige of periodiek terugkerende sportevenementen: het verzorgen van de administratieve afwikkeling, tijdwaarneming, beschikbaar stellen van chips, verlichting enz. Deze klasse omvat niet: organiseren van recreatieve evenementen (93.29.9).

²¹ Straatmeijer, J. & Hover, P. (2014). Sportevenementen. Geldstromen en werkgelegenheid. In P. Hover, K. Breedveld en J. Straatmeijer (red.), [Sportevenementen in Nederland](#) (pp. 98-117). Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports media.

Sinds de invoering van de coronamaatregelen is het aantal bedrijven in de sportevenementenbedrijfstaking gedaald van 1.590 bedrijven in het eerste kwartaal in 2020 naar 1.530 bedrijven in het tweede kwartaal van dat jaar (-4%, figuur 7.4). Het aandeel eenmanszaken nam in dat tijdvak toe met 1 procentpunt (niet in figuur). De krimp van de bedrijvigheid in de sportevenementensector hield geen gelijke tred met die van de bedrijvigheid in de sportsector en de totale bedrijvigheid in Nederland (beiden groeiden) (figuur 7.4).

Figuur 7.4 Bedrijven in bedrijfstaking organisatie van sportevenementen (SBI 93195), in bedrijfstaking sport en recreatie (SBI 93) en alle bedrijfstakingen (alle SBI-codes), 2007 kwartaal 1 – 2020 kwartaal 2, in indexcijfers (2007 kwartaal 1=100)

Bron: CBS, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Voorlopige cijfers.

** Nader voorlopige cijfers.

7.3 Financiële gevolgen voor de sportevenementensector

De afgelopen jaren zijn belangrijke financiële stromen binnen de sport in kaart gebracht.²² Dat neemt niet weg dat er een relatief groot kennishiaat blijft ten aanzien van de financiële aspecten van (top)sportevenementen in Nederland. Van specifieke evenementen is vaak de nodige (financiële) kennis opgebouwd, niet in de laatste plaats vanwege het (economisch) onderzoek dat het ministerie van VWS randvoorwaardelijk stelt bij subsidieverstrekking. Het ontbreekt echter aan een geaggregeerd beeld en een ontwikkeling daarvan door de jaren heen.²³ Om die reden moet in deze paragraaf worden volstaan met schattingen. Alvorens in te gaan op sportevenementen is het zinvol te bezien wat er bekend is over

²² CBS (2019). *De Nederlandse sporteconomie. De bijdrage van sport aan de sporteconomie Nederlandse economie in 2006-2015*. Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.

KPMG (2019). *Brancherapport Sport*. Amstelveen: KPMG.

²³ Er zijn wel aanknopingspunten om daar werk van te maken, zie bijvoorbeeld [Tiessen-Raaphorst & De Haan](#) (2012) en [Breedveld & Hover](#) (2016).

de gevolgen van de coronamatregelen voor de Nederlandse evenementenbranche als geheel.²⁴ Respons berichtte in maart 2020 dat de Nederlandse evenementenbranche als gevolg van de coronamaatregelen 3,5 miljard euro omzet in 2020 zou zien verdwijnen, de helft van de jaarlijkse omzet van 7 à 7,4 miljard euro.²⁵ Naar verwachting gaan daarmee volgens Respons 48.000 banen verloren. Het Amsterdamse bureau voorspelde bovendien dat de evenementensector zwaarder zal worden getroffen dan tijdens de financiële crisis in 2008.

Bij het in kaart brengen van de financiële gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportevenementensector is het belangrijk onderscheid tussen directe, indirecte en geïnduceerde effecten te maken. Indirecte financiële effecten betreffen toeleveringsrelaties, een afgeleide van de direct bestede middelen (voorbeeld: een organisator koopt dranghekken en hotelkamers in). Geïnduceerde effecten zijn consumptie-effecten (voorbeeld: een medewerker van een dranghekkenleverancier of hotel besteedt zijn salaris).

In dit hoofdstuk wordt gepoogd de directe effecten op een rij te zetten. De focus ligt bovendien op niet-reguliere sportevenementen die in Nederland worden georganiseerd en waarbij voor breedtesportevenementen een ondergrens van 5.000 bezoeken is gehanteerd. De wedstrijden in het betaald voetbal maken hier geen deel van uit.²⁶

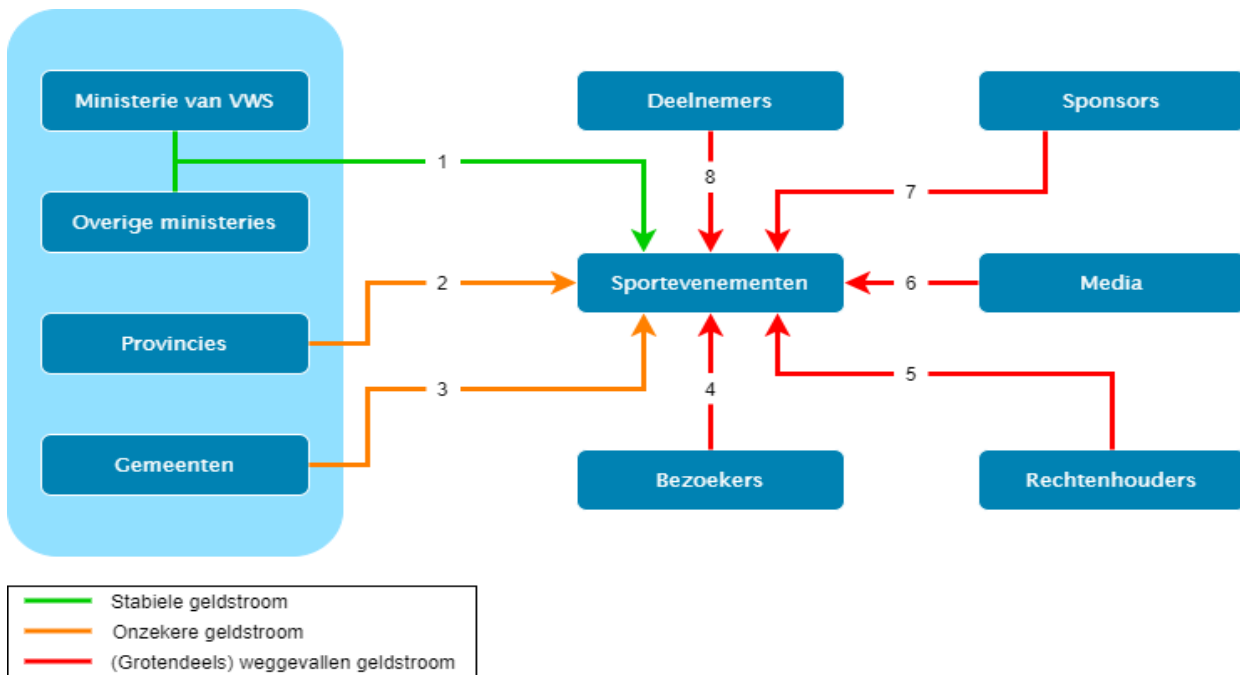
In figuur 7.5 zijn de geldstromen gevisualiseerd. Bovendien is getracht van elke geldstroom in kaart te brengen of die onder invloed van de coronamaatregelen stabiel/onveranderd blijft, onzeker is, of voor een belangrijk deel zal wegvallen.

²⁴ Tot de evenementenbranche worden vak- en publieksbeurzen, congressen en vergaderingen, bedrijfsevenementen en publieksevenementen gerekend.

²⁵ Respons (2020). [Impactanalyse COVID-19 op de Nederlandse eventbranche. Dinsdag 31 maart 2020](#). Amsterdam: Respons.
Misset, R. (2020, 10 juni). *Kuip is groter dan een bioscoop*. De Volkskrant, p. 9.

²⁶ Boer, W. de, Gulikers, J. & Rossum, B. van (2020). [Financiële gevolgen van de Coronacrisis voor de Eredivisie](#). Arnhem/Nijmegen: HAN University of Applied Sciences (HAN)/HAN Sports & Economics Research Centre (SERC).

Figuur 7.5 Financiële stromen voor sportevenementen en verwachte gevolgen coronamaatregelen (kleurindicatie)

De verwachting is dat het ministerie van VWS de begrote subsidies voor sportevenementen op korte termijn niet zal terugschroeven, uitgaande van een onveranderd politiek landschap. Die onzekerheid is bij gemeenten en provincies groter, al is van bepaalde provincies die structureel investeren in (top)sport bekend dat zij zich tot heden inschikkelijk hebben opgesteld. Dat uitte zich onder meer in het in dienst houden van externe krachten en het verlenen van subsidie aan sportevenementen, ook al moesten die worden afgelast.

Het begrip en de flexibiliteit van publieke organisaties lijkt echter niet te kunnen voorkomen dat de nationale sportevenementeneconomie tijdelijk door de knieën gaat. Als evenementen niet doorgaan worden er geen tickets verkocht (of gebruikt), verstrekken rechtenhouders waarschijnlijk geen financiële bijdrage, kunnen geen uitzendrechten worden verkocht, is er geen aanbod voor commerciële sponsors en zijn er geen deelnemers die zich kunnen aanmelden.

Tabel 7.1 geeft een voorzichtige schatting van de directe financiële bestedingen bij sportevenementen in Nederland in 2020. Die raming leert dat het er in 2020 minstens 1,1 miljard euro aan directe bestedingen in 2020 rond sportevenementen zou zijn gedaan.²⁷ De monetaire waarde van kosteloos (of onder de marktwaarde) verleende diensten, onder andere door overheden en (andere) sponsors, is hierbij niet meegenomen.

²⁷ Dit bedrag is dus exclusief indirecte effecten, geïnduceerde effecten, afgeleide vraag, activatie (sponsors) en de waarde van diensten en producten geleverd door sponsors/partners.

Tabel 7.1 Geschatte directe uitgaven aan sportevenementen in Nederland in 2020 in scenario zonder coronavirus (in euro's x 1 miljoen)

	€	Nauwkeurigheid schatting	Bron
Ministeries	8	■■■	Ministerie van VWS (2020a) ²⁸
Provincies	10	■■□	Schatting
Gemeenten	10	■■□	Schatting
Bezoekers	1.000	■■□	Straatmeijer & Hover (2014) ²⁹
Rechtenhouders	5	■□□	Schatting
Media	PM		n.v.t.
Sponsors*	90	■■■	Sponsormaps (2018; 2020) ³⁰
Deelnemers	PM		n.v.t.
Totaal	1.123		

* Exclusief activatie en wedstrijden in vast competitieverband zoals in de Eredivisie, Keuken Kampioen Divisie.

Het bedrag van 1 miljard aan bestedingen door bezoekers betreft bezoek sportwedstrijden en sportevenementen, en is inclusief bedragen die besteed worden in sportkantines en in het betaald voetbal. Verder gaat ongeveer een vijfde van deze uitgaven naar variabele en vaste vervoerskosten, verzekeringen en dergelijke, die buiten de sport worden besteed.³¹

Wanneer we er rekening mee houden dat een vijfde van de bestedingen door bezoekers (= 200 miljoen euro) niet bij sportorganisaties worden besteed, resteert er 923 miljoen euro in 2020 aan directe bestedingen aan sportevenementen. De vraag is wat daarvan wegvalt als gevolg van het coronavirus. Een verbod op sportevenementen (met een meld- en vergunningsplicht) van 23 maart tot 1 september 2020 betekent een verbod van vijf maanden. Conservatief schattend dat vijf twaalfde van de bestedingen in 2020 wegvalt vanwege het verbod op evenementen en wedstrijden tot 1 september en dat de helft van die bestedingen in de resterende maanden (september tot en met december) niet wordt gedaan, leidt dat tot een krimp van de directe bestedingen aan sportevenementen als gevolg van het coronavirus van 538,4 miljoen euro tot het einde van 2020.³²

Dit bedrag is een schatting. Het is waarschijnlijk een onderschatting omdat de meeste (grote) sportevenementen in 2020 in de zomer plaats zouden hebben gevonden en er nog enkele PM-posten staan. Aan de andere kant is de grootste categorie bestedingen die van bezoekers aan sportwedstrijden en -

²⁸ Ministerie van VWS (2020a). *Rijksbegroting 2020. XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport.

²⁹ In P. Hover, K. Breedveld & J. Straatmeijer (red.), *Sportevenementen in Nederland* (pp. 98-117). Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports media.

³⁰ SponsorMaps (2018). *Uitgaven aan sponsoring, sportsponsoring en sportevenementensponsoring 2014-2017*. Groningen: SponsorMaps.
SponsorMaps (2020). *Uitgaven aan sponsoring, sportsponsoring en sportevenementensponsoring 2018-2020*. Groningen: SponsorMaps.

³¹ In P. Hover, K. Breedveld & J. Straatmeijer (red.), *Sportevenementen in Nederland* (pp. 98-117). Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports media.

³² In hoofdstuk 9 hanteren we de inkomstenderving tot en met 1 augustus om de cijfers vergelijkbaar te maken. Gegeven dat het verbod op evenementen en wedstrijden tot en met 1 september doorloopt vallen voor de periode tot en met 1 augustus alle bestedingen weg. Met deze inkomstenderving voor vier maanden komt de totale inkomstenderving tot en met 1 augustus uit op 308 miljoen euro.

evenementen. Daarvan ligt bij veel sporten weliswaar de piek in het voorjaar, maar wordt die gevolgd door een lange dip in de zomer. In dit opzicht zou sprake kunnen zijn van een overschatting.

NOC*NSF schatte in maart 2020 de omzetsderving als gevolg van de coronamaatregelen leidend tot de afgelasting of uitstel van (grote) sportevenementen tot 1 augustus 2020 op 200 miljoen euro en voorzag daarnaast een omzetverlies van 110 miljoen euro in het betaald voetbal en 150 miljoen aan verlies aan kantine-inkomsten.³³ Het bedrag van 308 miljoen aan omzetverlies tot 1 augustus dat we hier berekenen, is inclusief uitgaven aan betaald voetbal en aan wedstrijdbezoek gerelateerde kantine-uitgaven. Dat verklaart waarom onze schatting van de inkomstenderving bij 'sportevenementen' hoger uitkomt dan de NOC*NSF-schatting. Bij betaald voetbal valt ook om andere redenen omzet weg, zoals minder media-opbrengsten, sponsoring en verkoop van merchandise. Minder uitgaven in sportkantine komt ook door minder kantine-inkomsten van eigen leden. Dit betekent dat de drie posten niet zonder meer bij elkaar opgeteld kunnen worden om te vergelijken met de uitgaven van bezoekers. Bij de finale berekening van de omzetsderving in de sportsector als geheel (paragraaf 9.4) houden we rekening met deze dubbeling.

Om de gepresenteerde cijfers enigszins in (internationaal) perspectief te plaatsen is een studie van onderzoeksbureau Sportcal interessant.³⁴ Volgens Sportcal loopt de financiële impact van het coronavirus bij vijf internationale topsportevenementen dit jaar op tot een miljard euro (tabel 7.2).³⁵ De misgelopen mediawaarde is ruim 5 miljard euro, en misgelopen sponsorwaarde bijna 1,5 miljard. Eén van de evenementen is de EK voetbal, waarvan vier wedstrijden in 2020 in de Johan Cruijff ArenA zouden worden gespeeld. Volgens Sportcal loopt de ticketwaarde van die wedstrijden op tot 11 miljoen euro, uitgaande van een ticketprijs van minstens 50 euro.³⁶ Het bureau verwacht dat er 220.000 voetbalfans naar de hoofdstad (zouden) afreizen.

Tabel 7.2 Impact coronavirus van uitstel of afgelasting van vijf internationale sportevenementen van juni tot en met december 2020 (in euro's x 1 miljoen)

	Impact corona	Mediawaarde	Sponsorwaarde
Olympische en Paralympische Spelen	503	3.853	1.175
EK voetbal	241	1.064	147
Wimbledon	223	80	47
Formule E	29	32	55
Tour de France	11	55	51
Totaal vijf sportevenementen	1.007	5.084	1.475

Bron: Sportcal, 2020a. Bewerking: Mulier Instituut.

³³ NOC*NSF (2020). [Schatting economische impact van de maatregelen i.v.m. het Coronavirus voor de sportsector](#). Arnhem: Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie.

³⁴ Sportcal (2020a). *Impact of Covid-19 on 2020 Sporting Calendar June-December*. Geraadpleegd op 25 mei 2020, van <https://www.sportcal.com/Insight/Features/130813>.

³⁵ De mediawaarde en sponsorwaarde zijn als referentie opgenomen. De gebruikte begrippen zijn door Sportcal (2020b) niet nader gedefinieerd.

³⁶ Sportcal (2020b). *Analysis of the postponed European Championships*. Geraadpleegd op 25 mei 2020, van <https://www.sportcal.com/Insight/Features/130816>.

7.4 Nieuwe concepten en monitoring

Ruim negen op de tien Nederlanders hebben begrip voor het besluit dat alle (sport)evenementen met een meld- en vergunningsplicht tot 1 september 2020 verboden zijn, waaronder betaald voetbal wedstrijden.³⁷ Deze beperking lijkt een horde die voor de meeste evenementenorganisatoren te nemen is en waarvoor - gezien de omstandigheden - begrip bestaat. De inhoud van de kamerbrief die minister De Jonge in mei 2020 verstuurde, waarin hij meldde dat massale evenementen met een landelijke uitstraling pas weer plaats kunnen vinden als er een vaccin is en dat dat langer dan een jaar kan duren, creëert echter voor de meeste evenementenorganisatoren een onneembare horde.³⁸

Om de gevolgen van de coronacrisis te verzachten kunnen organisatoren van sportevenementen gebruik maken van generieke steunmaatregelen (zie bijlage 1, B1.1). Daarnaast kunnen sportevenementen aansluiten bij het initiatief 'Bewaar je ticket'; Nederlandse organisatoren van sportevenementen, maar ook theaters, musea en poppodia vragen aan bezoekers om hun tickets te behouden en een voucher te accepteren.³⁹

Voor evenementen die VWS-subsidie krijgen, geldt dat de organisator contact kan opnemen met het ministerie van VWS, zodat gezamenlijk (financiële) oplossingen gezocht kunnen worden. Binnen de geldende subsidiekaders wordt de maximale ruimte gebruikt om organisatoren zo goed mogelijk te compenseren, bijvoorbeeld door een deel van de reeds gemaakte kosten of extra kosten te subsidiëren of door de subsidieperiode te verlengen. Daarbij worden ook de mogelijke bijdragen van gemeenten en provincie meegenomen. Ook gemeenten en provincies hebben aangegeven dat ze zich coulant opstellen en naar oplossingen willen zoeken voor sportevenementen in hun regio.⁴⁰

Nieuwe concepten

Te verwachten is dat de anderhalvemetersamenleving jaren of mogelijk zelfs decennia kan duren.⁴¹ Deze nieuwe werkelijkheid dwingt de sector tot de ontwikkeling van nieuwe concepten. Businessmodellen en concepten die ooit vanzelfsprekend waren, werken niet meer. De nieuwe Alliantie van Evenementenbouwers van Nederland maakt zich sterk voor de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen en concepten om evenementen op een verantwoorde en veilige manier te organiseren.⁴² De eventbranche

³⁷ SPORTNEXT (2020). Klein deel Nederlanders weert sportevenementen in toekomst vanwege coronavirus. Geraadpleegd op 15 mei 2020, van <https://www.sportnext.nl/overig/klein-deel-nederlanders-weert-sportevenementen-in-toekomst-vanwege-coronavirus/>.

³⁸ Ministerie van VWS (2020b). *Kamerbrief: COVID-19 Update stand van zaken, 6 mei 2020*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport. Dit geldt voor sportevenementen, maar bijvoorbeeld ook voor tentoonstellingen, muziekshows, conferenties, bedrijfsevenementen en beurzen.

³⁹ Ministerie van VWS (2020c). *Verslag Schriftelijk Overleg (VSO) inzake VSO geannoteerde agenda ingelaste informele EU-Sportraad op 21 april 2020 via een videoconferentie 21 501-27*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport.

⁴⁰ Ministerie van VWS (2020d). *Antwoorden op kamervragen van kamerleden Diertens (D66) en Westerveld (GL) over de gevolgen van de coronacrisis voor de sportsector (2020Z07559)*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport.

⁴¹ WRR (2020). *Tweede Kamer hoorzitting/rondetafelgesprek Corona-app. Position paper vanuit de WRR*. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Gilat, R. & Cole, B.J. (2020). *COVID-19, Medicine, and Sports, Arthroscopy, Sports Medicine, and Rehabilitation*, DOI: <https://doi.org/10.1016/j.asmr.2020.04.003>.

⁴² De Alliantie van Evenementenbouwers van Nederland is een brede vertegenwoordiging van de evenementensector (van sport, cultuur en entertainment en van freelancers tot toeleveranciers, organisatoren en sportbonden).

onderscheidt in het covidium en postcovidium drie fasen, namelijk alternatieven voor live evenementen, gedoseerde live evenementen en *new live* evenementen. Sleutelwoorden: digitaal, interactief, hygiënisch, nationaal en innovatief.⁴³

Digitaal verwijst onder andere naar het ontstaan van virtuele evenementen en het versnellen van de niet te stuiten opmars van esports. De trend van digitalisering bestond al, maar komt in een stroomversnelling door het coronavirus. Bij virtuele sportevenementen wordt een fysieke mensenmassa voorkomen. Begin juni 2020 wordt bijvoorbeeld de Worldwide team relay georganiseerd. Dat is een virtuele estafettemarathon voor recreanten over de hele wereld (gratis deelname!) en ook 's werelds beste marathonlopers zijn van de partij. Elke team telt vier personen en iedere deelnemer loop een kwart marathon, tijden worden geregistreerd door Strava. Een evenement van deze schaalomvang is fysiek onmogelijk, hetgeen laat zien dat beperkingen ook tot nieuwe kansen kunnen leiden. Dit soort sportevenementen vinden in Nederland op kleinere schaal plaats.

Dat digitaal sporten toekomst kan hebben blijkt uit onderzoek in Vlaanderen: bijna een kwart van de evenementendeelnemers ziet digitaal sporten als het nieuwe normaal.⁴⁴ Daarnaast gaat de digitaliseringstrend op voor marketing rond sportevenementen. Los van creatieve en fysieke marketingactiviteiten (lege stoelen in een stadion verkopen als extra reclameruimte), zal marketing en activatie vaker digitaal en met nieuwe content plaats gaan vinden. Nieuwe digitale content kunnen beelden zijn van achter de coulissen, vanuit de kleedkamer of acties van sporters (zoals Jumbo-Visma wielrenner Dylan Groenewegen die op zijn Bianchi springt om boodschappen te bezorgen bij diegenen die dat in de coronaperiode niet zelf kunnen doen).

Interactieve mogelijkheden zijn er te over, omdat vrijwel elke volwassen Nederlander toegang heeft tot internet en in het bezit is van een smartphone, laptop en/of tablet. Sociale media en chatbots bieden legio opties voor interactie tussen fans, maar ook tussen fans en sporters en teams. In vergelijking met de ervaringen van het bezoek aan sportevenementen, is de kwaliteit van de sportevenementenervaring thuis de laatste 20 jaar sowieso sterk toegenomen.⁴⁵

Hygiëne zal een randvoorwaarde voor sportevenementen gaan vormen. Dit betekent voldoende gelegenheid tot handen wassen en het verstrekken van desinfecterende gels (en mondkapjes).⁴⁶ Voor evenementendeelnemers is het zaak om attributen (bidons, handdoeken) en voorzieningen (kleedkamers) niet te delen en groepering te voorkomen, zoals bij drinkposten bij grote stadsmarathons vaak gebeurt.⁴⁷ Vanuit hygiëne-oogpunt zijn op korte termijn sportevenementen kansrijk die voldoen aan de volgende

⁴³ Eventbranche (2020). De wederopstanding: een traject in 3 fasen. Van alternatieven voor LIVE, naar gedoseerd LIVE, naar NEW LIVE. Geraadpleegd op 28 mei 2022, via https://eventbranche.maglr.com/nl_NL/19467/266393/new_live_drie_fases.html.

⁴⁴ Scheerder, J., Willem, A., Derom, I., Bosscher, V. de & Helsen, K. (2020b). *Sportevenementen in tijden van corona. Coronasportstudie 2.0: impact, attitudes en profielen*. Leuven/Gent/Brussel: KU Leuven/Universiteit Gent/Vrije Universiteit Brussel.

⁴⁵ Larkin, B., Fink, J.S. & Trail, G.T. (2015). An Examination of Constraints and Motivators as Predictors of Sport media Consumption Substitution Intention, *Sport Marketing Quarterly*, 2015, 24, 183-197.

⁴⁶ WHO (2020b). *Considerations for sports federations/sports event organizers when planning mass gatherings in the context of COVID-19. Interim guidance 14 April 2020*. Genève: World Health Organisation.

⁴⁷ Hull, J.H., Loosemore, M. & Schwellnus, M. (2020). *Respiratory health in athletes: facing the COVID-19 challenge* [published online ahead of print, 2020 Apr 8]. *Lancet Respir Med*, 8 (6), 557-558, DOI:10.1016/S2213-2600(20)30175-2.

kenmerken: geen fysiek contact tussen deelnemers, kleinschalig, in de buitenlucht, aanwijsbare (zit)plaatsen voor bezoekers en flexibel in schaalgrootte en opzet (in de voorbereiding af te schalen).

Het is voorstelbaar dat organisatoren van sportevenementen zich meer gaan richten op de lokale, regionale en nationale doelgroepen. Internationale sportevenementen met veel nationaliteiten zullen meer risico's met zich meebrengen.⁴⁸ Interessant genoeg zijn er binnen die groep wel sterke evenementenmerken te vinden (de Olympische en Paralympische Spelen en de FIFA World Cup, maar denk ook aan het Ironman-circuit).

Innovatie kan de sportevenementensector helpen om het hoofd boven water te houden. De eerder genoemde virtuele evenementen zijn hiervan een voorbeeld. Maar denk ook aan een Belgisch initiatief: de Container Cup. Dit is een alternatieve zevenkamp (fietsen, lopen, roeien, klimmen, schieten, golfen, gewichtheffen) voor topsporters met verschillende sportachtergronden die in een - *corona proof* - container (oplegger) wordt georganiseerd. Toppers uit verschillende sporten nemen het tegen elkaar op en het evenement wordt uitgezonden op de Vlaamse televisie. Een voorbeeld van een innovatie buiten de sport is een drive-in dansfeest, naar verluidt een succes bij de oosterburen.

Monitoring

Het Mulier Instituut is voornemens om de ontwikkelingen in de sportevenementenbranche te blijven volgen en de implicaties van het coronavirus en de maatregelen te blijven monitoren. Hierbij wordt in eerste instantie gedacht aan de volgende indicatoren:

- Aantal bedrijven in de bedrijfstak organisatie van sportevenementen (SBI-code 93195) in het handelsregister.
- Grootte van de bedrijven (aantal werknemers) in de bedrijfstak organisatie van sportevenementen (SBI-code 93195) in het handelsregister.
- Deelname aan sportevenementen door de Nederlandse bevolking.
- Bezoek aan sportevenementen door de Nederlandse bevolking.
- Volgen van sportevenementen via de media door de Nederlandse bevolking.

⁴⁸ Burson Cohn & Wolfe Sports Practice (2020). [The Host Cities Perspective: An Overview of the Impact of COVID-19 on Sporting Events](#). New York: Burson Cohn & Wolfe Sports Practice.
Evans, A.B., Blackwell, J., Dolan, P., Fahlén, J., Hoekman, R., Lenneis, V., McNarry, G., Smith, M. & Wilcock, L. (2020): [Sport in the face of the COVID-19 pandemic: towards an agenda for research in the sociology of sport](#), *European Journal for Sport and Society*, 17 (2), 85-95, DOI: 10.1080/16138171.2020.1765100.

